

novi vitRI

GLASILO TURISTIČKIH VODIČA KVARNERA

lipanj 2010. • br.1 • GODINA I.

Poštovani čitatelji, drage kolegice i kolege vodiči, u svojim rukama držite prvi broj glasila Udruge turističkih vodiča

Kvarnera. Nije slučajno da prvi broj izdajemo upravo povodom dana Sv. Vida, zaštitnika našega grada. Ovaj bilten je naš doprinos promidžbi Rijeke i cijele županije, ali i prilika da nas i naš rad predstavimo javnosti.

Udruga turističkih vodiča Kvarnera osnovana je 1998. godine i okuplja turističke vodiče s područja PGŽ-e, ponosni smo na činjenicu da u našim redovima imamo i članove s područja Istarske županije. Posebno raduje podatak da nam se u zadnje vrijeme broj članova neprestano povećava. Prijašnjih godina radili smo vrijedno i samozatajno, organizirajući za naše članove mnoštvo stručnih predavanja, seminara i putovanja tijekom zimskih mjeseci. Posao turističkog vodiča je za nas jedan od najljepših mogućih poslova, ali traži cjeloživotno obrazovanje. Išli smo ukorak s vremenom i otvorili smo prije dvije godine i našu web stranicu www.vodici-kvarnera.hr, a ove smo godine po prvi puta obilježili Svjetski dan turističkih vodiča koji se diljem svijeta slavi 21. veljače. Tom prigodom su naši članovi nesebično darovali svoje vrijeme vodeći razrede osnovnih škola u razgled Rijeke, a 21. veljače i sve ostale zainteresirane građane koji su s vodičem mogli prošetati Rijekom, Opatijom, Omišljem, Krkom i Rabom i čuti zanimljivosti o povijesti, znamenitostima i još mnogo čemu.

Nadamo se da će nam se dogodine pridružiti još veći broj naših sugrađana.

Sve češće nas možete sretati i na ulicama Rijeke, ispred gradske ure ili kazališta, kako s visoko podignutim kišobranom stranim turistima pričamo o našem gradu, koji vjerovali ili ne, ima vrlo zanimljivu povijest, iako nije uvijek bilo dovoljno mudrosti u očuvanju arhitektonskih obilježja prošlih vremena. Ovim biltenom želimo privući zanimanje javnosti na naš rad, jer mi smo ti koji dolazimo s nekoliko tisuća stranih turista godišnje u kontakt, često smo jedine osobe od kojih oni dobivaju informacije o našoj zemlji, i vrlo često pomažemo kreirati njihove uspomene. Mi smo dobro odradili svoj posao ako se oni vrate svojim domovima s mnoštvom lijepih uspomena i željom da se ponovno vrate na Kvarner i u Hrvatsku. Da bismo u tome zaista uspjeli, potrebna nam je suradnja i razumijevanje svih naših građana, stoga dragi čitatelji, ako nas sretnete s grupom turista na našoj tržnici, a vama se žuri, a mi stvaramo još veću gužvu, ili pak morate cijelu grupu zaobilaziti na našem Korzu prekidajući razgovor s vašim prijateljem, ili morate kao vozači duže nego obično čekati na pješačkom prijelazu da naša grupa prijeđe cestu, imajte i dalje strpljenja i pomognite nam kao i do sada da se pokažemo kao dobri domaćini. Zato je ovo naše glasilo NOVI VITRI naš poklon Vama, dragi čitatelji, našem gradu i kraju, upoznat ćete i nas, a kroz naše članke ponešto i iz naše povijesti. Glasilo je u cijelosti nastalo nesebičnim trudom, radom i doprinosom mnogih naših članova, a gost autor ovog broja je profesor Labus. Zahvaljujemo TZ Rijeka koja je pomogla ovaj naš projekt, a zahvaljujemo i Gradu Rijeci i TZ Kvarnera koji su podržali realizaciju budućih seminara, a sve u cilju podizanja kvalitete naše usluge. Svim kolegama vodičima želim dobru sezonu i puno zadovoljnih gostiju, a vama, dragi čitatelji, pregršt lijepih dana i puno lijepih putovanja.

S veseljem i radošću, u očekivanju nove sezone, pozdravljam vas s poštovanjem,

Jasminka Miškulin
predsjednica Udruge

POŠTOVANI,

u ime Turističke zajednice Kvarnera i moje osobno upućujem Vam najiskrenije čestitke u povodu izlaska prvog broja biltena Udruge turističkih vodiča

Kvarnera. Turistički vodiči dragocjen su segment turističke ponude koji je svojom osobnošću i nadasve stručnošću oplemenjuju i nadopunjuju. Usudim se reći da ste duša turizma, »ono nešto« što se ne može pročitati u knjigama i na info panoima jednostavno nezamjenjiva ljudskost, neposrednost i toplina! Iznimno mi je drago da će javnosti biti predstavljene ne samo znamenitosti našega kraja, već će imati mogućnost i pobliže se upoznati s djelovanjem Udruge turističkih vodiča Kvarnera koja okuplja licencirane turističke vodiče naše regije. Želeći uspješnu turističku sezonu, srdačno pozdravljam!

S poštovanjem,

mr. sc. Gordana Medved
direktorica Turističke zajednice Kvarnera

POŠTOVANI,

s velikim zadovoljstvom pozdravljamo inicijativu članova Udruge turističkih vodiča Kvarnera koji su pokrenuli izdavanje Biltena "Novi vitri", a sve u cilju predavljanja javnosti zanimanja i rada turističkih vodiča, te upoznavanja sa znamenitostima našeg kraja. Posebno nas veseli što će sami vodiči pisati tekstove za Bilten, koji će izlaziti jednom godišnje i čiji će prvi broj ugledati svjetlo dana za Dan Svetog Vida, zaštitnika grada Rijeke.

Smatramo da će se ostvarenjem ovog projekta mnogi naši sugrađani, te brojni domaći i inozemni turisti, na jedan novi način upoznati s vrijednostima koje nude grad Rijeka i Primorsko-goranska županija, a koji predstavljaju značajan turistički potencijal kojeg posjećuju mnogi strani turisti, a nedovoljno o njemu zna domicilno stanovništvo. Svjesni vrijednosti ovog projekta izražavamo spremnost, da se u okviru svojih mogućnosti, uključimo u realizaciju ovog hvalevrijednog projekta.

S poštovanjem.

Direktor:
v.r. Petar Škarpa, dipl.oec.

UDRUGA
TURISTIČKIH
VODIČA
KVARNERA

Sveti Vid - zaštitnik grada Rijeke

Riječ dajemo gostu...

Od prvog spomena grada Rijeke u dokumentima prošlo je oko 730 godina. Toliko je, recimo, puta slavljen i dan njezinog zaštitnika Svetog Vida. Kad bismo sve te proslave stavili dan za danom, dobili bismo pune dvije godine procesija, slavlja i molitvi. Začudo, većina tih proslava prošla je mirno i da tako kažem uobičajeno. Tek nekoliko njih izdvaja se zbog događaja koji su se u njima zbili.

Najtužniji Dan Svetog Vida u povijesti zbio se 1599. godine. Tog dana se, naime, iz jedne kožarske radionice proširila gradom epidemija kuge. Riječani su se tad utekli zagovoru Svetoga Roka, koji je tradicio-nalno u našim krajevima slovio, a i danas slovi, kao zaštitnik od ove pošasti. Dakle, zarekli su se kako će, kad im svečev zagovor pomogne i izbavi ih od kuge izgraditi mu i posvetiti crkvu. I doista, nekoliko godina kasnije, na par koraka od Kosog tornja niknula je nova crkva također sa zvonikom, posvećena Svetom Roku. Potom su u Rijeku došle časne majke benediktinke, pa je crkva Svetoga Roka predana njima na brigu i upravljanje, jer je i samostan benediktinki bio sagrađen tik uz ovu crkvu. Kad su, početkom 20. stoljeća benediktinke preselile u novi samostan na Pioppiju, stari je bio

napušten i porušen. Državne i gradske vlasti već su zaboravile i na zavjet dan Svetome Roku ili su možda mislile da mu više ništa ne duguju, pa je i crkva također porušena. No, četiri desetljeća nakon ovih strašnih događaja, u Rijeci su već oci Družbe Isusove, a baš na dan riječkog zaštitnika 1638. polažu kamen temeljac za novu crkvu sv. Vida. Gradnjom je rukovodio graditelj Francesco Olivieri. Iako se gradnja odužila (crkva će biti posvećena tek 6. svibnja 1742.!), Riječani mogu biti samo zadovoljni i zahvalni Isusovcima na tako lijepoj crkvi neobičnog oblika.

Puno sretniji Dan Svetoga Vida osvanuo je 1906. kad je na gradski toranj svečano postavljen riječki dvoglavni orao iz gradskog grba. Bio je to rezultat višegodišnjih političkih nesuglasica nakon dovršetka obnove gradskog tornja. Naime, stara kupola je zamijenjen novom, pa je u radovima skinut i stari bakreni Rupanijev orao. Na taj način, na novoj kupoli je osvanuo jarbol za zastavu, a centralne vlasti satrale su da ta zastava svakako treba biti mađarska, a pristalice autonomne stranke da zastava mora i može biti samo gradska! Budući da su obje strane bile nepopustive, trebalo je učiniti neku gestu kako bi prijepor prestao. Tako su u ožujku 1906. neke riječke dame, po svojoj prilici u

dogovoru s gospodom supruzima, naručile od kipara Vittoria De Marca u Veneciji da izradi model za kip dvoglavog orla iz riječkog grba koji bi bio postavljen na mjesto jarbola koji je izazvao takve nesuglasice. I doista, kako već reko, na Dan Svetog Vida svi Riječani dobili su priliku da se dive novom kipu. Nažalost, njegova sudbina ostala je posve vezana uz politiku.

Prvo su, trinaest godina kasnije, točno na godišnjicu kad su u riječku luku uplovila četiri talijanska ratna broda pod zapovjedništvom admirala Rainera (laka krstarica Emanuele Filiberto u pratnji tri torpedna razarača - caccia-torpediniere Stocco, Sirtori i Orsini), Guglielmo Barbieri i još jedan ardit popeli su se na gradski toranj i otpilili desnu glavu orla. U to doba su Fiumani pustili glas kako je vladalo siromaštvo i nije bilo hrane za sve, pa da bi uštedili, odrezali su jednu glavu. Gorka šala. No tek je slijedilo najgore. Orao je, bez desne glave proveo točno tri desetljeća, a onda je narodna vlast, koja je sve njoj nesklono rado proglašavala neprijateljskim, zaključila da je dosta provokacije s orlom, pa ga je dala naprosto srušiti s tornja i razbiti o Korzo. Bilo je to 20. siječnja 1949.

Prof. Nenad Labus
gost autor

Prije nekoliko godina za vrijeme šetnje gradom u ulozu turističkog vodiča poznatoj austrijskoj novinarki, koja je kasnije i objavila članak o našem gradu, zainteresirala sam se za proučavanje Rijeke i njezine zanimljive i kompleksne povijesti. Ta je novinarka već i prije bila u Rijeci i uvijek joj se nanovo vraćala jer kaže kako joj Rijeka svaki put kad dođe ispriča neku novu priču. Ovoga puta, dok sam ja imala čast voditi ju po našem gradu, pričao joj je ispričao riječki dvoglavi orao. Nakon što smo se pozdravile, odlučila sam da ću pronaći što više povijesnih izvora i doznati još nešto o riječkom grbu. Svidjelo joj se ono što sam joj ispričala, ali ja sama nisam bila zadovoljna odgovorom koji sam dala na njezino pitanje zašto orlove glave gledaju na istu stranu. Iako će ovaj kratki članak biti o povijesti riječkog grba, moram, nažalost, reći da ni danas nisam pronašla bolji odgovor. Vidjet ćete i zašto. Prolazeći s grupama turista Korzom, nezaobilazan je stop pred gradskom ulicom, gdje svaki put skoro zboravim priču o izgradnji tornja jer moju pažnju gotovo uvijek zaokupe svi oni grbovi. Srećom, i goste zainteresira to mnoštvo figura, pa mi uvijek postave isto pitanje pokazujući na smeđeg dvoglavog orla koji ponosno odvrća pogled od onih koji ga gledaju dok jednom kandom čvrsto drži vrč iz kojeg teče živa izvorska voda. Pitanja budu svakojaka, od onih što znači vrč s vodom pa do toga je li Hrvatska monarhija, budući da riječki orao na glavi nosi krunu. Zanimljivo i zabavno. Na to ja odgovorim da nije monarhija ali da je bila i monarhija. Svi sretni i zadovoljni.

Međutim, priča o tom dvoglavom orlu koji se na Uri nalazi od 1890. godine, kada je zamijenjena i kupola, ide dalje. A ja po ne znam koji put odlazim, kišobrana podignutog uvis i nezadovoljna, jer mi još uvijek nije jasno zašto orao gleda u jednu stranu. E baš sam naporna! Jednostavno sam osjećala da neka zanimljivost mora postojati jer Rijeka skriva toliko zanimljivih priča.

Naravno da sam orla povezala s tadašnjim habsburškim carskim grbom kojeg je Austrija izbacila iz upotrebe nakon Prvog svjetskog rata, ali još je nečega tu bilo. Druga stvar bio je vrč s vodom ispod kojeg je stajao latinski natpis „indeficenter“

koji je kasnije skinut, iako je na tom mjestu i bio. I tu mi je nešto bilo čudno. Koliko su građani Rijeke vjerovali habsburškom caru ili carici, pitala sam se.

No, vratimo se kratko na povijest Rijeke, koja je toliko puta promijenila gospodare i oblik vladavine da je teško povjerovati da se među ljudima razvio osjećaj poslušnosti jednom vladaru. Bila je rimski vojni garnizon, opustošeni grad, čak izbrisan s karte svijeta. Zatim je postala doslovno vlasništvo plemićkih obitelji, a nedugo nakon toga kao kakva nevjesta vezuje se za budućnost austrijske vladajuće obitelji Habsburg. Taj vrhunac nije ni bio tako loš jer Rijeka dobiva grb koji će poslije, pa i do naših

njihovi muževi pa su skinule sve zastave s tornja i dale izraditi kip dvoglavog orla čiji je ponosan pogled u jednu stranu odlučio da građani žele biti svoji. No, nekome se ni to nije svidjelo, pa je orao ostao bez jedne glave, a umjesto njega je zabodena zastava tadašnjih gospodara. Bilo kako bilo, drugi je orao ipak odolio i tom udarcu na svoga blizanca, i ostao na mjestu gdje ga možemo vidjeti i danas. I tako su se nizale različite vlasti, a grb je uvijek ostajao na istom mjestu. Jer, iako devastiran i negiran, još i danas krase pročelje gradske ure. No, grad se nije prestao mijenjati, jer valjda mu je to suđeno, pa se nekadašnji zaspali industrijski biser sada

što ovaj članak pročita netko tko je proučavao riječki grb, na to znati odgovoriti, a do tada ću zadržati kao objašnjenje sebi i turistima koje vodim po ovom zanimljivom gradu sljedeću verziju, koju ću, naravno, predstaviti kao legendu.

Ispričat ću da je način na koji je nastao osigurao grbu snagu za opstanak, ponos i primjer riječkog umijeća diplomacije. Nikoga nisu uvrijedili, a orao, koji je mogao simbolizirati same građane Rijeke, čvrsto se držao svoje vizije i svojeg smjera. Što se tiče parole „indeficenter“ i to je bio diplomatski termin jer znači „nepresušan“, pa su ga Habsburgovci tumačili kao nepresušnu odanost Rijeke Monarhiji, istovremeno je mogao označavati i nepresušnu vodu koja i danas teče. S dozom romantike objasnila sam zašto orlove glave gledaju na istok. Tamo izlazi sunce i teče rijeka, a svijetlost i voda prijeko su potrebni za opstanak života. I tako je opstala i Rijeka.

Vratimo se nakratko 1659. godini, kada je car Leopold I, na traženje riječkog naroda, dodijelio gradu grb. Dvoglavi se orao nakon par stoljeća ustalio. Krajem XIX rađaju se autonomasi i uzimaju dvoglavog orla kao svoj grb i vjernost caru, ali okrećući se od Pešte svojoj samostalnosti. Rapalskim je ugovorom Rijeka dobila šansu da stvori svoju državu, a Leopoldov grb je ostao u upotrebi. Dolaskom talijanske uprave grbu se reže jedna glava kao što je bilo u Rimljana, a nakon odlaska Talijana i dolaska SFRJ, Rijeka ostaje bez grba do 1967. godine. Danas najstariji rječki grb nevidljivo stoji na gradskom tornju, u desnom donjem uglu ispod carskog austrijskog grba i štiti. Taj izvorni grb koji u sebi nosi istinsku volju grada još uvijek prkosi i vremenu i povijesti gledajući nas s gradske ure ili neprimijetno s kakve stare dotrajale kuće. Čini mi se da ono što on želi reći, mi, turistički vodiči, razumijemo i zato predstavljamo Rijeku kao otvoren, slobodan i multi-kulturalan grad na hrvatskom Mediteranu, s divljenjem pokazujemo i hrvatsku, i mađarsku, i talijansku, i austrijsku kreativnu ruku koja je naš grad stvorila da bude ono što danas jest.

Romina Kuharić
Tajnica Udruge TVK

Kamo gleda dvoglavi orao?

dana, stvarati pomutnju, stoga nije ni čudo što se to i meni događa. Dakle, Rijeka postaje uspješan industrijski i kozmopolitski grad, a prijelazom 1867. godine pod izravnu ugarsku upravu, i jedna od vodećih izvoznih i uvoznih luka Austro-Ugarske monarhije.

I evo nas u prošlom stoljeću kada grb postaje oružje vladajuće elite. Kupola gradskog tornja služila je građanima da vide pod čijom zastavom su se toga dana ustali, budući se vlast izmijenjivala nevjerojatnom brzinom, a grba je čas bilo, a čas ga je nestajalo. Riječke žene su jednom prilikom htjele spasiti konflikt kojeg su započeli tornja

budi poput kakve muze kulturnog turizma.

A što se tiče grba, evo podatka kojeg trebamo biti svjesni. U XVII stoljeću, za vladavine cara Leopolda I, koji je presudio i Žrinskom i Frankopan, Riječani su sami zatražili, osmislili i nacrtali grb koji je i danas službeni. Povelja kojom car dodjeljuje grb čuva se danas u Pomorskom i povijesnom muzeju Hrvatskog primorja u Rijeci, a u dvorištu palače na jednom stupu još možemo vidjeti najstariji primjer riječkog grba. I sada, kada je članak skoro pri kraju, pitat ćete se gdje je odgovor na pitanje. E, pa nadam se, da će mi, nakon

Savijača od trešanja ili *Savijača Sv. Vida*

Njegov je lik davno uklesan na kameni stup za zastavu, isto kao što je i duboka povezanost Sv. Vida s njegovim žiteljima, kako kroz minula vremena pa tako i danas. Grad je dostojno uvijek obilježavao dan svoga zaštitnika, pa sve tamo od 15 stoljeća. Nama bliže i draže proslave i procesije, ponovo su krenule nakon 1991. godine i nastavile svoje kretanje tamo gdje su prije pedesetak godina stale. Danas procesija kreće od crkve Marijinog Uznesenja i završava misnim slavljem u Katedrali svoga Zaštitnika. U procesiji i slavlju sudjeluju svi, od klera, gradskog političkog vrha do običnog puka, a nerijetko se slavlju pridruži i koji putnik namjernik ili radoznali turist.

Sjećaju se naši stari Fiumani, kako se je onda baš kao i danas djelila hrana i nosile košare s trešnjama, a stare su nonice otvarale svoje škure iza kojih se pružao miris tek ispečenih savijača od trešanja. Danas je slavlje popraćeno raznim crkvenim, kulturnim i sportskim manifestacijama, a grad za svoje Riječane i goste priprema rižoto od liganja i peče metarske savijače od trešanja. Zašto su baš trešnje te koje se dijele i čije nas savijače mame toga dana, nezna se. Činjenica je da je to vrijeme kada naš kraj uljepšavaju stabla svojim ukusnim crvenim plodovima. Stoga, za sve sladakusce koji će i ove

godine biti dio proslave dana Sv. Vida i nadati se ukusnom zalogaju savijače, neka i sami otvore škure, neka se osjeti miris toplih savijača i neka se zna da grad slavi svoga Zaštitnika!

Savijača od trešanja:

Sastojci za 10 osoba:

Tijesto: 25 dag brašna, 2 dag maslaca, 1 dl vode

Nadjev: 1,50 kg trešanja, 8 dag mrvica, 10 dag maslaca, 25 dag šećera, cimet, korica od limuna, 2 vanilin šećera, šećer u prahu.

Trešnje operemo i izvadimo koštice. Tijesto za savijaču tanko razvučemo na stolnjaku posutom brašnom, poprskamo ga rastopljenim maslacom, a po trećini tijesta razbacamo trešnje, posipamo šećerom, limunovom koricom, cimetom, vanilin šećerom i mrvicama. Pomoću stolnjaka uvijemo savijaču i stavimo je u prethodno maslacom namazanu tepsiju. Savijaču pečemo u pećnici na 180°C, 40 minuta. Kada se savijača ohladi, razrežemo je na komade i posipamo šećerom u prahu.

Uslast!

Dijana Ivković

Dopredsjednica udruge TVK

Koliko cijenimo bogatstva koja nam leže „ispred nosa“?

Crtica o kadulji

Kadulja, žalfija, *SALVIA OFFICINALIS* L. Ime *SALVIA* dolazi od lat. *salvere*, što znači: biti dobra zdravlja, izliječiti, spasiti. Stari su ju narodi smatrali svetom biljkom. Njezina „svetost“ zahtijeva poštovanje, razumijevanje, ali i oprez.

U staroj bi Grčkoj vojnike njihove žene dočekivale čajem od kadulje, koji se pio za stimulaciju plodnosti. Za Rimljane je kadulja bila sveta biljka koja se skupljala i koristila za važne ceremonije. U srednjem vijeku u Salernu, središtu srednjovjekovne medicine (*Scuola Medica Salernitana*) o kadulji je provokativno zapisano: „Zašto da umre čovjek, kojemu u vrtu raste kadulja?“ I kada se vozimo u svibnju duž naše obale pokazujući gostima prirodne ljepote našega kraja, i kada posvuda vidimo stijene prekrivene ljubčastim cvjetovima ove, za mnoge ljude nepoznate i zapostavljene biljke, i dok na Tramuntani, na Cresu, uživamo u njenom mirisu, nameće se pitanje: „Zašto ne poštujemo znanje i mudrost starih naroda? Zašto ne koristimo bogatstvo koje nam priroda nesebično nudi?“

Prvi korak može biti da naučimo više o toj „svetoj“ biljci. Čitajmo, naučimo kako nam može pomoći. Prezentirajmo to naše bogatstvo našim gostima, da oni požele kupiti proizvode od kadulje i ponijeti sa sobom malo zdravlja koje ona nudi. Pričajmo o tome, da se ne dogodi kad grupa gostiju želi kupiti med od kadulje u rujnu, u mnogim našim manjim mjestima nema više niti jedne staklenke meda za kupiti? Je li to autohtoni proizvod koji želimo nuditi i prodavati svojim gostima? I ako ga gosti žele kupiti ovdje, po našoj cijeni, smije li se dogoditi da ga mi već u rujnu ne možemo ponuditi, jer nema dovoljno proizvodnje na otoku, ili u zemlji u kojoj raste u izobilju? Otkrijmo gdje je problem i riješimo ga. Znanjem i poduzetnošću možemo mnogim bogatstvima koje nam poklanja priroda dati mjesto u našim životima i turizmu (ekonomiji), mjesto koje ta „sveta“ bogatstva zaslužuju...a sebi donijeti zdravlje i možda, blagostanje...

Ondina Pifar - Borić
turistički vodič

Koliko državljanstva imaju Riječani?

Rodena sam Riječanka, čak bih mogla reći i Fiumanka, i odrasla sam slušajući priče svoje obitelji o Rijeci kakva je nekad bila. U adolescentsko doba one su mi bile dosadne. Tada sam pričala i običaj prihvaćala zdravo za gotovo, ne uviđajući bogatstvo koje one prenose. Otišla sam studirati u drugi grad, gdje sam, istražujući najbrži put od stana do fakulteta, otkrivala predivne ulice, spomenike i priče koje krasi taj grad. To me je napokon potaknulo da dignem pogled kada šećem Korzom i da se 2001. (!) iznenadim onim predivnim ljljanima na zgradi iznad „Peka“ (ma tko li ih je tamo stavio dok me nije bilo?!). I ti predivni ljljani učinili su da sam se počela prisjećati i pominje pratiti priče svoje obitelji. Na primjer, kada bi moja nona Marija rekla da „gre va velu crikvu“, to je mogla biti samo crkva Marijinog Uznesenja, ista ona koja je za nonu Angelu „duomo“, dok je „katedrala“ Sveti Vid. Iako su na talijanskom *duomo* i *katedrala* istoznačnice, za stare Fiumane to su dva bitno različita pojma. Moja je nona Marija (rođena 1900.) prošla različite pučke škole u Rijeci - mađarsku i talijansku, braća su joj imala mađarska i njemačka imena, ali doma se pričalo hrvatski. Mogla bih svašta napisati o svojoj noni, ali jednu priču koju pričam turistima kada stignu u Rijeku, odnosi se na noninog brata Franza, tatinog ujaka. Ona mi služi da bih objasnila kroz koje je promjene prošla Rijeka u prošlom stoljeću. A ta priča kaže da je zio Franc, do sada, promijenio 6 državljanstva (!), iako je cijeli život proživio u Rijeci.

Zio Franc rođen je u Rijeci 1912. godine, u Austro-Ugarskoj monarhiji, gdje je i živio do 1918. Od 1919. do 1920. godine boravi u talijanskoj Regenciji Kvarner sa sjedištem u Rijeci, nakon toga, od 1920. do 1924. u Slobodnoj Državi Rijeka, da bi od 1924. do 1943. obitavao u Kraljevini Italiji i gradu čije je ime promijenjeno u Fiume, a njegovo osobno u Francesco, od 1947. do 1991. u svom rodnom gradu, ali u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji, a od 1991. do danas primirio se u najvećoj luci Republike Hrvatske. Danas zio Franc ima 98 godina, ne čuje i ne vidi dobro, ali i dalje sam cijepa drva i radi treščice, zdravlje ga dobro služi pa se ne bih začudila ako se kroz neko vrijeme ne pohvali i novom „državom“, Europskom unijom. Što se tiče moga prijatelja Fabrizia, jednom mi je ispričao da mu je djed rođen u Austro-Ugarskoj monarhiji, otac u Italiji, on u Jugoslaviji, kćerka u Hrvatskoj, a svi su rođeni u Puli. Dakle, nije Rijeka osamljen slučaj »prebacivanja« iz jedne države u drugu. Zbog toga se i ne treba čuditi kada Amerikanci u potrazi za korijenima ne mogu naći Matulje in Austria ili Pehlin in Hungary. Teško je objasniti kroz koje su sve promjene prošli ovdašnji ljudi i koje su sve znanje morali iskoristiti da bi se snašli u turbulentnom dvadesetom stoljeću.

Irena Rešetar
Turistički vodič

